

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA RUHIY RIVOJLANISHNING SUSTLASHISHI SABABLARINI ANIQLASH

Kimyo xalqoro universiteti

Logopediya yo'nalishi MSPD-1U talabasi

Ikromova Sarvinoz Siroj qizi

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida ruhiy rivojlanishning sustlashishi sabablarini aniqlashga qaratilgan tadqiqotlar tahlil qilinadi. Bolalar yoshining muhim bosqichlaridan biri bo'lgan boshlang'ich sinf davrida ruhiy rivojlanishning sekinlashishi, ularning o'qishdagi muvaffaqiyatiga, ijtimoiy aloqalariga hamda emotsional holatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Maqolada ruhiy rivojlanishning sustlashishiga olib keluvchi asosiy sabablar sifatida oilaviy muhit, sog'liq muammolari, ta'lim muhitining noto'g'ri tashkil etilishi, psixologik omillar, yoshga mos bo'lmagan o'quv yuklamalari va ijtimoiy madaniy sharoitlar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich sinf, ruhiy rivojlanish, o'quvchilarning psixologik holati, oilaviy muhit, psixologik omillar, emotsional barqarorlik, ijtimoiy madaniy sharoitlar, pedagogik yondashuvlar, emotsional rivojlanish

Аннотация. В данной статье анализируются причины замедления психического развития у учащихся начальных классов. Период начальной школы является важным этапом в жизни ребенка, и замедление психического развития в этот период может негативно сказаться на успехах в учебе, социальных взаимодействиях и эмоциональном состоянии детей. В статье рассматриваются основные причины замедления психического развития, такие как семейная атмосфера, проблемы со здоровьем, неправильная организация учебной среды, психологические факторы, несоответствие учебной нагрузки возрасту и социально-культурные условия.

Ключевые слова: Начальный класс, психическое развитие, психологическое состояние учащихся, семейная среда, психологические факторы, эмоциональная устойчивость, социокультурные условия, педагогические подходы, эмоциональное развитие.

Abstract. This article analyzes the causes of the slowing down of mental development in elementary school students. The primary school years represent a crucial stage in a child's development, and delays in mental development during this period can negatively affect academic success, social interactions, and emotional well-being. The article identifies the main factors contributing to the slowdown of mental development, including family environment, health issues, improper organization of the educational environment, psychological factors, age-inappropriate academic load, and socio-cultural conditions.

Keywords: Primary class, mental development, psychological state of students, family environment, psychological factors, emotional stability, social and cultural conditions, pedagogical approaches, emotional development

Boshlang'ich sinf o'quvchilari, ya'ni 6-10 yoshdagi bolalar, o'z rivojlanishining muhim bosqichlaridan o'tadilar. Bu davrda bolaning ruhiy, intellektual, ijtimoiy va emotsional rivojlanishi jadal kechadi. Ammo ba'zi o'quvchilar uchun bu jarayon sustlashishi yoki kechikishi mumkin. Ruhiy rivojlanishning sustlashishi, o'z navbatida, bolaning o'qishdagi muvaffaqiyatlariga, o'quv materialini o'zlashtirishiga va ijtimoiy munosabatlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida ruhiy rivojlanishning sustlashishiga olib keluvchi asosiy sabablar tahlil qilinadi va bu muammolarni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Ruhiy rivojlanish bolada ongli fikrlash, his-tuyg'ularni boshqarish, ijtimoiy aloqalar o'rnatish va o'zligini anglash jarayonidir. Bu jarayonning muhim jihatlari orasida intellektual rivojlanish, emotsional barqarorlik, ijtimoiy moslashuvchanlik va jismoniy rivojlanish mavjud. Boshlang'ich sinf o'quvchisining ruhiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan omillarni aniqlash va ularni o'rganish bolalar ta'limida katta ahamiyat kasb etadi.

Ruhiiy rivojlanishning sustlashishining sabablarini aniqlash

Oilaviy muhit va oilaviy sharoitlar

Oilaviy muhit bolalarning ruhiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Oilaviy muhit bolalarning umumiy rivojlanishida, ayniqsa, ruhiy va emotsional holatida muhim rol o'ynaydi. Bola o'zining ilk ijtimoiy tajribalarini oilasida oladi, bu esa uning dunyoqarashi, o'zini tutish tarzini va boshqalar bilan munosabatlarini shakllantiradi. Oilaviy muhitdagi sharoitlar bolalarning emotsional barqarorligini, o'ziga bo'lgan ishonchini va o'zini tuta olish qobiliyatini to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi. Agar oila ichidagi munosabatlar salbiy bo'lsa (oilalarning a'zolari o'rtasida janjallar, ajralishlar, suiqasd yoki mustahkam ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning yo'qligi), bolalarda stress, xavotirlik va emotsional barqarorlikning susayishi kuzatiladi. Bunday bolalar o'zlarining his-tuyg'ularini boshqarishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin.

Sog'liq muammolari

Jismoniy sog'liqning yomonlashuvi, masalan, uzun muddatli kasalliklar, yomon uyqu, kamqonlik yoki nutq rivojlanishidagi kechikishlar bolaning ruhiy rivojlanishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Sog'liqdagi muammolar bolaning maktabdagi ishlari va ijtimoiy hayotiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ta'lim muhitining noto'g'ri tashkil etilishi

Maktabdagi ta'lim muhitining bolalarning individual xususiyatlariga mos kelmasligi ham ruhiy rivojlanishning sustlashishiga sabab bo'lishi mumkin. O'qituvchilarning yondashuvi, o'quv dasturlarining murakkabligi, bolalarning individual ehtiyojlarini e'tiborga olmaslik, jismoniy va emotsional holatiga mos kelmaydigan pedagogik usullar bu jarayonni kechiktirishi yoki to'xtatishi mumkin.

Psixologik omillar

Bolalar ba'zida o'zlariga nisbatan past baho olishlari, do'stlar bilan munosabatlaridagi muammolar yoki o'qishda doimiy muvaffaqiyatsizliklarni his qilishlari mumkin. Bu psixologik stress, o'z-o'zini past baholash va depressiv holatlar rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Shuningdek, ba'zi bolalar ijtimoiy izolatsiya va yolg'izlikni his qilishlari mumkin.

Yoshga mos bo'lmagan o'quv yuklamalari

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga berilayotgan o'quv yuklamalari ko'pincha yoshga mos kelmasligi, bolalarga haddan tashqari stress yaratishi mumkin. Ularning ruhiy va emotsional barqarorligi uchun o'quv dasturining vaqtida va to'g'ri moslashtirilgan bo'lishi zarur. Juda ko'p ma'lumotni o'zlashtirishga majbur qilish yoki juda murakkab vazifalarni berish bolalarda ruhiy charchoq va muvaffaqiyatsizlikka olib kelishi mumkin.

Sotsial va madaniy omillar

O'quvchining ijtimoiy muhitdagi roli va madaniy omillar ham uning ruhiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Ijtimoiy tengsizliklar, etnik yoki diniy kamsitishlar, jamiyatdagi ta'limga nisbatan qiziqishning pastligi bolalarda salbiy ruhiy holatlar yaratishi mumkin. Boshqa bolalar bilan ijtimoiy aloqalarning yo'qligi yoki kuchsizligi ham bu jarayonni sustlashtirishi mumkin.

Ruhiy rivojlanishning sustlashishini bartaraf etish yo'llari

Oilaviy yordam va qo'llab-quvvatlash

Oila a'zolarining bolaga nisbatan iliq, qo'llab-quvvatlovchi munosabati bolada emotsional barqarorlikni ta'minlaydi. Bolaga o'zini his qilish va his-tuyg'ularini ifodalash uchun imkoniyatlar yaratish zarur. Oila, bolaning birinchi va eng muhim emotsional qo'llab-quvvatlovchi manbaidir. Agar ota-ona bolaning hissiyotlarini e'tiborga olib, unga mehr, sevgi va do'stona muomala ko'rsatsa, bu bolada o'zini xavfsiz his qilish va ijtimoiy aloqalar o'rnatishda ishonch hosil qiladi. Aksincha, oilaviy kelishmovchiliklar, ota-ona o'rtasidagi janjallar yoki ajralishlar bolada xavotir, stress va o'zini past baholashni keltirib chiqarishi mumkin.

Sog'liqni saqlash va psixologik yordam

Bolalarga kerakli jismoniy va psixologik yordamni ko'rsatish, ularni stress va xavotirdan xalos etishga yordam beradi. Psixologlar va nutq terapevtlarining yordamiga murojaat qilish ham muhim. Barqaror oilaviy sharoitlarda o'sgan bolalar ko'pincha emotsional jihatdan barqarorroq bo'lishadi. Oilada qandaydir qarorlar va ta'sirlar mavjud bo'lsa, bu bolada stressni kamaytirishga yordam beradi. Agar bola

muntazam ravishda oilaviy janjallar yoki moliyaviy qiyinchiliklarni ko'rsa, ularning psixologik salomatligiga salbiy ta'sir ko'rishi mumkin.

Ta'lim muhitini yaxshilash

Maktabdagi ta'lim jarayonini bolaning yoshiga moslashtirish, o'quv yuklamalarini to'g'ri tashkil qilish, shuningdek, o'qituvchilarning individual yondashuvini oshirish zarur. Bola o'zining yoshiga mos keladigan o'quv dasturi va materiallarni o'zlashtirishda eng yuqori samaradorlikni ko'rsatadi. Yoshga mos ta'lim dasturlari bolalarning kognitiv va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda ishlab chiqilishi lozim. Har bir yosh davrida bolaning diqqatini ushlab turish, ularning fikrlarini tahlil qilish va ifoda etish qobiliyati o'zgaradi.

Ijtimoiy va psixologik qo'llab-quvvatlash

Oilaning ijtimoiy qo'llab-quvvatlashi bolaga atrof-muhit bilan samarali muloqot qilishda yordam beradi. Oilaviy davralarda o'z fikrini erkin ifoda etish, hissiyotlarni so'zlab berish imkoniyati bolada ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Shu bilan birga, oila bolaning boshqa ijtimoiy guruhlariga moslashuvi va ular bilan muvaffaqiyatli aloqalar o'rnatishiga ko'maklashadi. O'quvchilarni ijtimoiy faoliyatlarga jalb qilish, ularning o'zini ijtimoiy muhitda erkin his qilishlari uchun imkoniyat yaratish, ijtimoiy izolyatsiya va stressni kamaytirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarida ruhiy rivojlanishning sustlashishi turli sabablar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Oilaviy, sog'liq, ta'lim muhitidagi kamchiliklar, psixologik muammolar va ijtimoiy sharoitlar bolalarda bu holatning yuzaga kelishiga olib keladi. Bunday muammolarni bartaraf etish uchun maktab va oila birgalikda bolalarga individual yondashuvni amalga oshirishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jumaniyozova M. A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining psixologik rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Xodjayev A. Ta'lim jarayonida psixologik yondashuvlar va rivojlanish. Tashkent: Akademnashr.

3. Kasimova Z. T. Boshlang'ich ta'limda ruhiy va emotsional rivojlanish. Tashkent: O'zbekiston Ta'lim Akademiyasi.
4. Qodirova G. Pedagogik jarayon va ruhiy holat. Tashkent: O'zbekiston Pedagogika Jamiyati.
5. Akilov I. Bolalar rivojlanishining psixologik va ijtimoiy jihatlar. Tashkent: Toshkent davlat pedagogika universiteti nashriyoti.